

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2026-37-5>
УДК 811.111'373.45+811.161.2'373.45

ГЕРАСИМЕНКО Ольга

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Криворізького національного університету
<https://orcid.org/0000-0002-0539-1165>
gerasimenko_ou@donnuet.edu.ua

ОСТАПЕНКО Світлана

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Криворізького національного університету
<https://orcid.org/0000-0002-3915-4854>
ostapenko@donnuet.edu.ua

ПАНФІЛОВА Софія

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Криворізького національного університету

ЛАТИНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У представлений статті здійснено порівняльний аналіз латинських запозичень в англійській та українській мовах із урахуванням їхнього походження, способів проникнення, структурних особливостей, ступеня мовної адаптації та функціонування в сучасному медіадискурсі. Актуальність дослідження зумовлена активним використанням латинізмів у засобах масової інформації, науковому, суспільно-політичному та офіційно-діловому мовленні, а також необхідністю систематизації спільних і відмінних рис їхнього функціонування в мовах різного типу. Метою роботи є визначення особливостей латинських запозичень в англійській та українській мовах і встановлення основних закономірностей їхнього розвитку та використання. У дослідженні застосовано описовий, порівняльно-зіставний, структурно-семантичний та класифікаційний методи аналізу мовного матеріалу. Розглянуто основні різновиди латинських запозичень, зокрема прямі, опосередковані, гібридні, семантичні та кальковані одиниці. Особливу увагу приділено класифікації латинізмів за ступенем адаптації, сферою функціонування, шляхами проникнення та мовним рівнем. Визначено, що в англійській мові латинські запозичення переважно зберігають початкову форму й активно використовуються як повністю інтегровані лексичні одиниці, тоді як в українській вони проходять глибшу фонетичну, граматичну та словотвірну адаптацію відповідно до норм синтетичної мовної системи. Установлено, що спільною рисою обох мов є широке використання латинізмів у медіатекстах для забезпечення точності, лаконічності, термінологічної однозначності та офіційності викладу. Водночас виявлено відмінності у способах словотворення, характері семантичних змін, механізмах засвоєння іншомовної лексики та історичних шляхах її проникнення. Результати дослідження підтверджують визначальну роль латинської мови у формуванні словникового складу англійської й української мов та можуть бути використані у подальших дослідженнях із порівняльного мовознавства, лексикології, історії мов і перекладознавства.

Ключові слова: латинські запозичення, англійська мова, українська мова, порівняльний аналіз, медіадискурс

HERASYMENKO Olha, OSTAPENKO Svitlana, PANFILOVA SOFIIA

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Educational and Scientific Institute of Economics and Trade of
Kryvyi Rih National University

LATIN BORROWINGS IN ENGLISH AND UKRAINIAN: A COMPARATIVE STUDY

The article presents a comparative analysis of Latin borrowings in the English and Ukrainian languages, taking into account their origin, borrowing patterns, structural features, degree of linguistic adaptation, and functioning in contemporary media discourse. The relevance of the study is determined by the extensive use of Latin-derived vocabulary in mass media, academic, socio-political, and official communication, as well as by the need to systematize the common and distinctive features of their functioning in languages of different typological structures. The aim of the research is to identify the peculiarities of Latin borrowings in English and Ukrainian and to determine the main patterns of their development and use. The study employs descriptive, comparative, structural-semantic, and classification methods to analyze the linguistic material. The research examines the principal types of Latin borrowings, including direct, indirect, hybrid, semantic borrowings, and calques. Particular attention is paid to the classification of Latin-derived lexical units according to their degree of adaptation, sphere of use, borrowing pathways, and linguistic level. The findings demonstrate that in English, Latin borrowings generally retain their original form and function as fully integrated lexical units, whereas in Ukrainian they undergo more extensive phonetic, grammatical, and word-formational adaptation in accordance with the norms of a synthetic language system. It has also been established that both languages make extensive use of Latin borrowings in media texts to ensure precision, conciseness, terminological accuracy, and an official style of presentation. At the same time, significant differences have been identified in word-formation processes, semantic development, mechanisms of lexical assimilation, and historical borrowing pathways. The results confirm the fundamental role of Latin in shaping the lexical systems of both English and Ukrainian and may serve as a basis for further research in comparative linguistics, lexicology, language history, and translation studies.

Key words: Latin borrowings, English language, Ukrainian language, comparative analysis, media discourse

Стаття надійшла до редакції / Received 12.03.2026
Прийнята до друку / Accepted 30.04.2026
Опубліковано / Published 31.05.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© ГЕРАСИМЕНКО Ольга, ОСТАПЕНКО Світлана, ПАНФІЛОВА Софія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах глобалізації та активного розвитку міжнародної комунікації англійська й українська мови постійно поповнюються іншомовною лексиною, значну частину якої становлять латинські запозичення. Латинізми широко функціонують у науковому, юридичному, суспільно-політичному, медичному та медійному дискурсах, забезпечуючи точність, лаконічність і термінологічну однозначність мовлення. Незважаючи на спільне латинське походження значної кількості лексичних одиниць, процеси їх проникнення, адаптації та функціонування в англійській й українській мовах мають як спільні риси, так і суттєві відмінності, зумовлені історичними, культурними та структурними особливостями розвитку кожної мовної системи.

Порівняльне дослідження латинських запозичень дає змогу простежити закономірності формування словникового складу обох мов, визначити особливості їхньої фонетичної, граматичної та семантичної асиміляції, а також встановити специфіку використання латинізмів у сучасному медіадискурсі. Вивчення цього питання має важливе значення для розвитку порівняльного мовознавства, лексикології, історії мов, перекладознавства та міжкультурної комунікації. Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його результатів під час викладання англійської та української мов, курсів лексикології, стилістики, історії мови, теорії перекладу, а також у підготовці навчально-методичних матеріалів і проведенні подальших наукових досліджень, присвячених проблемам функціонування запозиченої лексики.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема іншомовних запозичень, зокрема латинського походження, є предметом наукових досліджень як українських, так і зарубіжних мовознавців. Теоретичні засади вивчення лексичних запозичень, їхньої класифікації та механізмів адаптації розроблено у працях Л. П. Крисіна, В. В. Акуленка, Ю. О. Жлуктенка, А. С. Левицького, В. І. Карабана, І. Р. Вихованця та інших учених. Значний внесок у дослідження історичного розвитку англійської лексики та ролі латинської мови у її формуванні зробили О. Есперсен (Otto Jespersen), А. Бо (Albert C. Baugh), Т. Кейбл (Thomas Cable) та Д. Крістал (David Crystal), які розглядали етапи проникнення латинізмів до англійської мови, їхню еволюцію та функціонування в різних стилях мовлення.

Питання адаптації запозиченої лексики в українській мові, її фонетичних, граматичних і семантичних трансформацій висвітлено в працях українських мовознавців, присвячених розвитку сучасної української літературної мови та її лексичної системи. Окремі дослідження стосуються класифікації латинських запозичень, їхньої ролі у формуванні наукової, юридичної, медичної та суспільно-політичної термінології, а також особливостей функціонування латинізмів у сучасному медійному просторі.

Попри значну кількість наукових праць, комплексні порівняльні дослідження латинських запозичень в англійській та українській мовах залишаються недостатньо представленими. Зокрема, потребують подальшого вивчення особливості їхнього функціонування в сучасному медіадискурсі, шляхи проникнення, ступінь мовної адаптації та спільні й відмінні тенденції розвитку в обох мовах. Саме ці аспекти становлять предмет запропонованого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу латинських запозичень в англійській та українській мовах, визначення їхніх основних типів, шляхів проникнення, ступеня мовної адаптації та особливостей функціонування в сучасному медіадискурсі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Латинська мова протягом століть істотно впливала на формування словникового складу англійської мови. Особливо помітною ця тенденція є в сучасних медіатекстах, де слова латинського походження широко використовуються для передачі точної інформації, створення офіційного стилю та забезпечення лаконічності викладу. Аналіз англомовних матеріалів свідчить, що латинські запозичення відрізняються не лише своїм походженням, а й способом проникнення до англійської мови, що дозволяє класифікувати їх за різними ознаками.

Одним із найпоширеніших способів є **прямі запозичення**. У цьому випадку латинське слово переходить до англійської мови майже без істотних змін у своїй формі. Наприклад, у реченні «*The final report contains detailed information about climate policy and future investments*» [4] слово **information** походить від латинського *informatio*. Хоча протягом історичного розвитку воно зазнало певних семантичних змін, у сучасній англійській мові ця лексема повністю інтегрувалася й активно використовується в різних функціональних стилях.

Іншим прикладом є речення «*Medical experts continue to study the effects of the virus on different age groups*» [5]. Лексема **virus**, запозичена безпосередньо з латини, зберегла свою графічну форму, проте в сучасній англійській її значення конкретизувалося і використовується переважно для позначення біологічних або комп'ютерних вірусів.

До інших прямих латинських запозичень можна віднести такі слова: **status, formula, index, medium, minimum, maximum, document, audience, editor, legal, public, nation, communication, education, process, factor, culture, region, forum, memorandum, curriculum, radius, digital, corporation, publication, administration, laboratory, referendum.**

Іншим способом поповнення словникового складу є **гібридні утворення**, які виникають в результаті поєднання латинських основ або префіксів з англійськими словотворчими елементами. Такі слова демонструють продуктивність латинських морфем у сучасному словотворенні. Так, у реченні «*International cooperation remains essential for addressing global environmental challenges*» [4] прикметник **international** складається з латинського префікса **inter-** («між»), основи **nation**, що походить від латинського *natio*, та англійського суфікса **-al**, який утворює прикметники. Подібний принцип словотворення простежується і в реченні «*The museum introduced a multimedia exhibition dedicated to space exploration*». Лексема **multimedia** утворена за допомогою латинського префікса **multi-** («багато») та слова **media**, що також має латинське походження.

До цієї групи належать і такі слова, як **interaction, globalization, digitalization, misinformation, telecommunication, biotechnology, transnational, postproduction, antivirus, subdivision, reconstruction, interdisciplinary, coexistence, multilingual, decentralization, postgraduate, microprocessor, hyperactivity, subculture, internationalization.** Усі вони поєднують латинські словотворчі елементи з англійськими афіксами або основами, що свідчить про активне використання латинської спадщини в сучасному словотворенні.

Окремий спосіб запозичення становить **калькування**, коли іншомовна модель відтворюється шляхом буквального перекладу її компонентів англійськими мовними засобами. У таких випадках до мови не переходить саме слово, а відтворюється його внутрішня структура або семантична модель. Прикладом може бути словосполучення **common sense**, яке відтворює латинський вислів *sensus communis*. Подібним чином сформувалися також вирази **free trade, world view, birth control, brain drain, landmark, greenhouse, lifestyle, feedback, superman, high school, watchdog, manpower, headline, sky scraper**, які відображають латинські словотвірні або семантичні моделі, хоча складаються з англійських мовних елементів.

Наступним різновидом латинських запозичень є **семантичні запозичення**. У цьому випадку слово вже існує в англійській мові, однак під впливом латинської традиції набуває нового або додаткового значення. Подібні зміни відбуваються поступово й часто пов'язані з розвитком науки, освіти, суспільного життя або засобів масової інформації. У реченні «*The university campus will welcome more than five thousand new students this autumn*» [5] слово **campus** використовується для позначення території навчального закладу. Первісно латинське *campus* означало «поле» або «рівнину», однак в англійській мові ця лексема набула нового, спеціалізованого значення. До семантичних запозичень також належать слова **agenda, mission, focus, project, platform, issue, vision, culture, address, subject, media, director, formula, discuss, operate**, значення яких у сучасній англійській мові розширилося або змінилося під впливом латинської мовної традиції.

Якщо розглядати латинські запозичення за **ступенем їх адаптації**, можна виділити кілька основних груп. Першу групу становлять **повністю адаптовані слова**. Вони настільки міцно увійшли до словникового складу англійської мови, що більшість носіїв не сприймає їх як іншомовні. Наприклад, у реченні «*Education remains one of the government's highest priorities*» [4] слово **education** походить від латинського *educatio*, проте сьогодні є звичайною одиницею сучасної англійської лексики. Воно не має жодних ознак іншомовності ні у вимові, ні у граматичному оформленні. До повністю адаптованих запозичень також належать **nation, system, process, communication, service, document, operation, production, discussion, public, factor, culture, information, student, director, education, region, subject, address, legal.**

Другу групу утворюють **частково адаптовані запозичення**. Вони вже інтегрувалися в англійську мовну систему, проте й досі зберігають окремі риси латинської граматики, найчастіше форми множини. Наприклад «*Researchers evaluated several criteria before selecting the participants*» [5]. Іменник **criteria** є множиною від **criterion**, що відповідає латинській граматичній моделі. Незважаючи на це, слово активно використовується в сучасній англійській мові без відчуття архаїчності. До цієї категорії також належать **phenomena, analyses, theses, axes, formulae, indices, radii, media, memoranda, curricula, data, bases, foci.**

Окрему групу становлять **неадаптовані латинські вислови**, які використовуються в англійській практично без будь-яких змін. Найчастіше вони зустрічаються в юридичній, академічній, медичній або офіційно-діловій комунікації. Наприклад: «*The agreement became valid de facto before it was officially approved*» [5]. Вираз **de facto** зберігає латинську форму написання та вимови і функціонує як готова мовна одиниця. До цієї групи також належать **per se, ad hoc, in vitro, in vivo, vice versa, status quo, a priori, a posteriori, bona fide, per capita, ex officio, mea culpa, curriculum vitae, et cetera.**

За **сферою функціонування** латинські запозичення можна поділити на загальноновживану та спеціалізовану лексику.

До загальноновживаної належать слова, що регулярно використовуються в засобах масової інформації, художній літературі, офіційному мовленні та повсякденному спілкуванні. До цієї групи можна

віднести **result, method, process, system, factor, communication, information, education, culture, service, operation, document, nation, public, balance, element, moment, region, form, problem**.

На відміну від них, **спеціалізовані латинські запозичення** функціонують переважно в окремих професійних сферах і зрозумілі насамперед фахівцям. Наприклад: «*The diagnosis was confirmed after additional laboratory examinations*» [4]. Лексеми **diagnosis** та **laboratory** є характерними для медичної термінології та рідко використовуються поза професійним контекстом. До спеціалізованої лексики також належать **jurisprudence, constitution, prosecutor, legislation, criterion, phenomenon, stimulus, nucleus, species, flora, fauna, radius, vaccine, substance, formula, curriculum, tribunal, laboratory**.

Якщо класифікувати латинські запозичення за шляхом проникнення до англійської мови, можна виділити дві основні групи: **прямі** та **опосередковані**.

До **прямих запозичень** належать слова, які були запозичені безпосередньо з латинської мови й майже не зазнали змін у своїй формі. Такі одиниці особливо часто трапляються в академічній, політичній, юридичній та науковій лексиці. Наприклад, у реченні: «*The proposal will be discussed during tomorrow's forum on international security*» [5], слово **forum** походить від латинського *forum* і використовується в сучасній англійській для позначення місця або заходу, де відбувається обговорення певної проблематики.

Іншу групу становлять **опосередковані запозичення**, тобто слова, які потрапили до англійської мови через інші європейські мови, насамперед французьку. У процесі такого переходу вони зазнали певних фонетичних, орфографічних або граматичних змін, однак їхнє першоджерело залишається латинським. До опосередкованих латинських запозичень належать **justice, language, government, parliament, courage, religion, honour, dignity, mercy, beauty, poverty, debate, council, prison, royal, army, treasure, victory, court**. Вони стали невід'ємною частиною сучасної англійської лексики й активно використовуються в різних функціональних стилях.

Окрім французької, важливу роль у поповненні англійської мови відіграла **італійська мова**, через яку були запозичені численні терміни, пов'язані насамперед із музикою, мистецтвом, архітектурою та кулінарією. Наприклад: «*The orchestra performed a piano concerto written in the nineteenth century*» [5]. Слова **piano** та **concerto** мають італійське походження, хоча їхні історичні корені сягають латини. Сьогодні вони функціонують як міжнародні музичні терміни. До цієї групи також належать **opera, soprano, tenor, alto, studio, balcony, villa, fresco, violin, sonata, casino, graffiti, volcano, pasta, pizza, bravo, macaroni**. Подібні запозичення свідчать про значний культурний вплив Італії на розвиток європейської лексики. Крім французької та італійської мов, окремі латинські елементи потрапляли до англійської також через іспанську, німецьку та інші європейські мови, однак їхня кількість є значно меншою.

Латинські запозичення в українській мові відіграють важливу роль, адже допомагають точно назвати наукові або суспільні поняття, які часто не мають коротких або зручних українських відповідників. Такі слова роблять мовлення більше структурованим, нейтральним і навіть книжним. Але вони відрізняються за багатьма критеріями, тому їх можна розглядати в окремих групах.

Прямі запозичення є досить поширеними. Слово в такому випадку переходить без змін або з мінімальною адаптацією. Наприклад: «*Університет також має спеціалізований підрозділ для лікування особливо небезпечних інфекцій*» [3]. Слово «університет», походить від латинського слова і в українській мові означає заклад вищої освіти.

Наступний приклад: «*Окрім цього, в Україні готується повний аудит системи бронювання та відстрочок*» [3]. Слово «аудит» походить від латинського і означає перевірку фінансових документів. Так само прямими запозиченнями є: *конституція* (від лат. *constitutio*), *республіка* (від лат. *res publica*), *регіон* (від лат. *regio*), *конференція* (від лат. *conferentia*), *декларація* (від лат. *declaration*), *президент* (від лат. *praesidens*), *реформа* (від лат. *reformatio*), *система* (від лат. *systema*), *процес* (від лат. *processus*), *інститут* (від лат. *institutum*), *доктрина* (від лат. *doctrina*), *програма* (від лат. *programma*), *прецедент* (від лат. *praecedens*), *комісія* (від лат. *commissio*), *делегация* (від лат. *delegation*); вони активно використовуються в українській мові, особливо в політичному стилі.

Друга група – гібридні утворення, коли латинська основа поєднується з українськими словотвірними елементами. Цей спосіб досить продуктивний в науковій та публіцистичній сфері. Наприклад: «*За словами Жданова, однією з причин масованої атаки став міжнародний політичний контекст*» [3]. Слово «політичний» походить від латинської основи «*polit-*» і поєднане з українським суфіксом «-ичн-». Аналогічно: *медичний* (*medicus* + -ичн- + -ий), *культурний* (*cultur-* + -н- + -ий), *цивілізаційний* (*civiliz-* + -аційн- + -ий), *інституційний* (*institut-* + -ційн- + -ий), *інформаційний* (*inform-* + -аційн- + -ий), *демократичний* (*democrat-* + -ичн- + -ий), *адміністративний* (*administrat-* + -ивн- + -ий), *національний* (*nation-* + -альн- + -ий), *універсальний* (*universal-* + -ьн- + -ий), *професійний* (*profession-* + -ійн- + -ий), *економічний* (*economat-* + -ічн- + -ий), *конституційний* (*constitut-* + -ційн- + -ий), *комунікаційний* (*communicat-* + -ційн- + -ий), *традиційний* (*tradit-* + -ційн- + -ий), *реформаційний* (*reformat-* + -аційн- + -ий), *юридичний* (*juridic-* + -ичн- + -ий), *інтелектуальний* (*intellect-* + -уальн- + -ий), *соціальний* (*social-* + -ьн- + -ий), де видно поєднання латинської основи та українських суфіксів.

Третя група – калькування, буквальний переклад латинських структур українськими словами. У цьому випадку запозичується саме його внутрішня логіка. Наприклад: «*12 травня у Каннах стартує 79-й*

щорічний *Міжнародний кінофестиваль*» [3]. Слово «міжнародний» відтворює латинську модель «inter» + «natio» (між + народ). Так само: *правова система* (лат. *jus + systema*), *суспільний договір* (лат. *societas + contractus*), *загальна освіта* (лат. *generalis + educatio*), *вільна торгівля* (лат. *liber + commercium*), *науковий метод* (лат. *scientia + methodus*), *суспільний розвиток* (лат. *societas + progressio*), *державний лад* (лат. *status + ordo*), *публічне право* (лат. *public + jus*), *загальна думка* (лат. *communis + opinio*), *внутрішня політика* (лат. *internus + politica*), *зовнішня політика* (лат. *externus + politica*), *економічний простір* (лат. *oeconomia + spatium*), *культурна спадщина* (лат. *cultura + hereditas*), *громадська думка* (лат. *public + opinio*), *ринкова економіка* (лат. *mercatus + oeconomia*), *державне управління* (лат. *status + administratio*), *міжнародне право* (лат. *inter + natio + jus*), *суспільна свідомість* (лат. *societas + conscientia*), *інформаційний простір* (лат. *informatio + spatium*).

Ще одним способом проникнення є семантичні запозичення. Слово вже було в мові, але набуло нового значення. Наприклад: «*Поєдинок між Усиком і Верховеном в Україні ексклюзивно покаже платформа Київстар ТВ*» [3]. Слово «платформа» походить від латинського «platforma» і спочатку означало «основа споруди», але під впливом медіа набуло нового значення – «онлайн-сервіс». Подібні зміни можна помітити і в інших словах: *інформація*, *медіа*, *редакція*, *комунікація*, *аудиторія*, *формат*, *трансляція*, *інтерв'ю*, *модератор*, *презентація*, *проект*, *концепція*, *дискусія*, *експерт*, *тенденція*, *маніпуляція*, *пропаганда*, *візія*, *місія*, *редактор*.

Якщо розглядати латинські запозичення за ступенем адаптації, то можна виокремити кілька груп. Найбільш поширеними є повністю адаптовані. Вони закріпились у мові, що не помітно їхнього іншомовного походження. Наприклад: «*У вівторок, 12 травня, CNN опублікував великий репортаж із Китаю про тіньову мережу китайської нафтопереробки, що фінансує Іран*» [3]. Слово «репортаж» має латинське походження (запозичене через європейські мови), але в українській мові воно стало звичним та адаптованим. Аналогічними прикладами є: *редактор*, *публіцистика*, *трансляція*, *маніпуляція*, *презентація*, *декларація*, *інформація*, *коментар*, *аудиторія*, *журналістика*, *пропаганда*, *конференція*, *тенденція*, *експеримент*, *інтерпретація*, *кореспондент*, *сенсація*, *комунікація*, *редакція*, *аналітика*. Ці слова активно використовуються в медіадискурсі та через це сприймаються як природна частина української лексики.

Друга група – частково адаптовані. Такі слова використовуються в українській мові, але зберігають певні ознаки латинського походження. Наприклад: «*Меморандум є відкритим документом, і банки можуть приєднуватися до нього добровільно*» [2]. Слово «меморандум» походить від латинського «memorandum» і частково зберігає риси іншомовного слова. До цієї групи також належать: *форум* (fora), *вакуум* (vacua), *консиліум* (consilia), *максимум* (maxima), *мінімум* (minima), *спектр* (spectra), *стимул* (stimuli), *альбом* (alba), *референдум* (referenda), *елемент* (elementa), *коректив* (correctiva), *санаторій* (sanatoria), *феномен* (phenomena), *бактерія* (bacteria), *стадіон* (stadia). У медіатекстах такі слова зустрічаються в політичних, економічних та науково-аналітичних матеріалах. Вони роблять текст більш офіційним та професійним.

Останню групу становлять неадаптовані латинські вислови. Це ті слова або вирази, які використовуються без перекладу і зберігають своє оригінальне написання. Найчастіше вони трапляються в аналітичних статтях, міжнародних та політичних новинах. Наприклад: «*У такому випадку, згідно зі статтею 9 Віденської конвенції про дипломатичні відносини, дипломат автоматично стає persona non grata і повинен залишити країну*» [3]. Вираз «persona non grata» не змінюється відповідно до норм української мови та вживається в своєму первісному латинському вигляді. «*За словами Тараса Качки, de-jure за методологією розширення (через вето Угорщини – Ред.) переговори кластери ще не відкриті, але de-факто вони відкриті*» [3]. У цьому випадку латинські вислови «de facto» і «de jure» використовуються у транслітерованій формі. Вони зберігають первісне латинське значення, але написані кирилицею. Так само: *status quo*, *vice versa*, *ex cathedra*, *tabula rasa*, *alma mater*, *per capita*, *bona fide*, *a priori*, *a posteriori*, *mea culpa*, *et cetera* (etc.), *curriculum vitae*, *in vivo*, *in vitro*.

За сферою запозичення розглядають загальноновживані та обмежені запозичення. До загальноновживаних належать слова, які використовуються в різних стилях мовлення (спілкування, медіа, освіта, офіційно-ділове мовлення) та не мають обмежень. Наприклад: «*Обмеження залишаються на рівні, встановленому попередньою редакцією Меморандуму*» [2]. Слово «редакція» має латинське походження (через європейські країни) і є загальноновживаним запозиченням. Аналогічними прикладами є: *журналістика*, *аудиторія*, *трансляція*, *конференція*, *коментар*, *публікація*, *сенсація*, *маніпуляція*, *тенденція*, *модератор*, *координація*, *декларація*, *аналітика*, *кореспондент*, *ілюстрація*, *презентація*, *пропаганда*, *інтерпретація*, *концепція*, *репортаж*. Ці слова регулярно трапляються в телевізійних ефірах, новинних статтях, блогах та інтернет-виданнях. Більшість з них уже повністю адаптована до української мови, тому вони сприймаються як звичні елементи.

Натомість обмежені у сфері використання вживаються у спеціалізованих галузях. Наприклад: «*Як йдеться у дослідженні, опублікованому в авторитетному журналі PNAS, вирішальну роль у можливому фіналі відіграє темна енергія – загадкова субстанція, яка становить приблизно 70% Всесвіту та забезпечує його прискорене розширення*» [3]. Слово «субстанція» походить від латинського «substantia» і використовується переважно в науці або медицині. Аналогічно: *конституція*, *вакцинація*, *декларативність*, *референдум*, *лабораторія*, *експертиза*, *радіус*, *спектр*, *сертифікація*, *конвенція*, *формула*, *прокуратура*, *санкція*, *республіка*, *прецедент*, *ротация*, *ліцензія*, *експансія*, *імунітет*, *інстанція*. Вони використовуються в

аналітичних матеріалах, наукових статтях, юридичних документах та політичних новинах. Також ці слова роблять текст більш точним, професійним та офіційним.

За шляхом проникнення в українську мову латинські запозичення поділяються на прямі та опосередковані. У медіа такі слова трапляються часто тому, що латинська мова була мовою науки, освіти, права, культури. І тому велика кількість слів поступово закріпилась в українській мові.

До прямих запозичень належать слова, які були засвоєні без змін у формі та значенні. Наприклад: «Підтвердженням можуть бути податкова **декларація** або офіційні довідки про доходи» [3]. Слово «декларація» походить від латинського «*declaration*», що утворене від дієслова «*declarare*» («оголошувати»), і в сучасних медіатекстах означає офіційний документ або домовленість між сторонами. Так само у ЗМІ часто використовуються слова: *конституція, адміністрація, делегація, факультет, республіка, декрет, юстиція, експеримент, експерт, інспекція, директор, редактор, колегія, комісія, процедура, релігія, формула, меморандум*.

До опосередкованих належать слова, що потрапили в українську мову через інші європейські мови. Найбільше через польську мову, оскільки тривалий час українська мова перебувала в тісному контакті з польською. Наприклад: «Якщо збережуться теперішні **тенденції**, вартість злитків за цей тиждень знизиться на понад 3,6%» [1]. Слово «тенденція» походить від латинського «*tendere*» («спрямовувати»), але в українську мову прийшло через польську. Так само через польську мову були засвоєні: *інтелігенція, канцелярія, лекція, петиція, редакція, позиція, традиція, інформація, конференція, цивілізація, публікація, нація, організація, пропозиція, рекомендація, сенсація, кореспонденція, комунікація, інтерпретація, реакція*.

Окрім польської в українську мову також потрапили латинські запозичення через французьку мову. Наприклад «*Фохсонп неодноразово змінювала концепцію американських заводів – від LCD-дисплеїв до серверів штучного інтелекту та електромобілів*» [1]. Слово «концепція» походить від латинського «*conceptio*» («розуміння»), але в українську мову потрапило через французьку. Аналогічно: *адвокат, контракт, президент, режисер, інформація, декларація, інституція, аудиторія, традиція, рекомендація, ситуація, сенсація, реакція, консультація, дискусія, костюм, портрет, актор, флакон, прогрес*. Також в українську мову латинські запозичення потрапляли через німецьку та англійську мови.

За мовним рівнем латинські запозичення можна поділити на кілька груп. Найпростішою групою є лексичні запозичення. Це слова, які були засвоєні як готові мовні одиниці. Наприклад: «У складних ситуаціях корисною може бути **консультація** психолога» [3]. Слово «консультація» походить з латинської мови і є звичним елементом української мови. Аналогічно: *верифікація, маніпуляція, репутація, інновація, модифікація, платформа, інтеграція, лекція, петиція, адаптація, інтелігенція, ідентифікація, позиція, конференція, пропозиція, рекомендація, процес, система, структура, функція*.

Другу групу становлять словотвірні запозичення. У цьому випадку українська мова засвоює не лише саме слово, а й окремі латинські морфеми, які беруть участь у творенні нових слів. Наприклад: «В Офісі президента вважають, що одним із ключових напрямів виходу із ситуації має стати **децентралізація** енергосистеми та розвиток альтернативної генерації» [3]. Слово «децентралізація» утворене за допомогою латинського префікса «*de-*», кореня «центр» та суфіксів «-аліз» + «-ація». Так само утворені слова: *транснаціональний* (trans- + -націон- + -альн- + -ий), *мультикультурний* (multi- + -культур- + -н- + -ий), *реорганізація* (re- + -орган- + -із- + -ація), *субкультура* (sub- + -культур- + -а), *міжнародний* (inter- + -народ- + -н- + -ий), *реконструкція* (re- + -конструк- + -ція), *дезінформація* (des- + -інформ- + -ація), *комунікаційний* (communic- + -ацій- + -н- + -ий), *цивілізаційний* (civil- + -ізацій- + -н- + -ий), *інституційний* (institut- + -цій- + -н- + -ий), *інформаційний* (informa- + -цій- + -н- + -ий), *постіндустріальний* (post- + індустрі- + -альн- + -ий), *трансформація* (trans- + -форм- + -ація), *реінтеграція* (re- + інтегра- + -ція), *мікроструктура* (micro- + -структур- + -а), *гіперактивність* (hyper- + -актив- + -н- + -ість), *деколонізація* (de- + -колон- + -ізація).

До третьої групи належать семантичні запозичення: «Він засудив «ілюзію всемогутності», що підживлює американо-ізраїльську **операцію** в Ірані, і закликав політичних лідерів припинити бойові дії і почати мирні переговори» [2]. Слово «операція» спочатку вживалось в медичному значенні, але в сучасних медіа використовується у політичній, економічній та військових сферах: «спеціальна операція», «банківська операція», «торгівельна операція». Подібно функціонують слова: *кампанія, процес, система, структура, функція, фактор, позиція, форма, організація, тенденція, перспектива, концепція, прогрес, ресурс, баланс, модифікація, стратегія, процедура, резолюція, координація*.

Порівнюючи латинські запозичення в англійській та українській мовах, найперше потрібно розглянути їх класифікацію за способом запозичення та мовним рівнем.

У прямих лексичних запозиченнях є певні спільні риси. Журналісти обох мов обирають готові міжнародні назви замість довгих описових конструкцій. В англійській мові це: *census, remedy, profound, adjacent, sincere, lucid, audacious, tenacious, obsolete, interstella, magnaitude, relic, vague, vertex, amplitude*. В українській: *стипендія, продуктивний, реставрація, капітал, дискусія, аудиторія, декорація, аргумент, інструкція, експедиція, документ, колегія, пленум, декрет, імперія*. Але у той же час між ними існує відмінність. Англійська мова є аналітичною, тому запозичення здебільшого не змінюють форми а функціонують як готові одиниці. Наприклад: *adjacent, obsolete, latent, profound, sincere, lucid, audacious, tenacious, interstellar, vague, exempt, abrupt, intact, rigid* та *crude*. Українська мова, навпаки, є синтетичною,

тому будь-яке запозичення обов'язково адаптується до граматичних норм. Наприклад, слово «реставрація» змінюється за відмінками (реставрації, реставрацією), слово «продуктивний» складається з допоміжного суфікса «-н» та закінчення «-ий». Аналогічно: *стипендія, декорація, інструкція, експедиція, колегія, дискусія, аудиторія, апеляція, генерація та комісійність*.

Схожість є і в гібридних запозиченнях, а саме в приєднанні латинських афіксів. В англійській мові часто поєднуються латинські префікси з основами: *co-author, re-examine, post-war, non-smoker, multi-layered, anti-climax, counter-attack, inter-connect, ultra-sound, -continental*. В українській мові до запозиченої основи додаються власні суфікси: *реформаторський, документальний, університетський, прогресивність, конституційність, структурування, аргументація, реставраційний, експедиційний, дискусійність*. Відмінність полягає в самому механізмі гібридизації. В англійській мові латинські префікси (*post-, multi-, co-, sub-*) переважно додаються до германських або інших автохтонних основ (як-от *war, layer, worker, way*): *post-war, multi-layered, co-worker, sub-way, re-build, counter-weight, inter-weave, non-believer, super-wealthy, ultra-thin, anti-war, semi-wild, pro-business, ex-owner та trans-ship*. А в українській мові мовці беруть запозичену латинську основу і застосовують суфіксальний спосіб (зокрема *-ськ-, -ств-, -н-, -ість-*): *університетський, деканство, реформаторський, документальний, прогресивність, націоналістичний, структурування, конституційність, комісійний, аргументація, капіталістичний, проектування, реставраційний та дискусійність*.

Ще одна група – калькування. Спільною рисою є запозичення не самої форми, а у відтворенні її внутрішньої структури виразу або метафоричне значення. В англійській це: *rest in peace, mother earth, golden mean, in short, law of nature, word for word, circle of blood, law of nature, tree of life, sea of troubles*. В українській мові: *світловий рік, наріжний камінь, вища школа, правова система, світогляд, публічне право, внутрішня політика, суспільний договір, загальна освіта, громадська думка*. Відмінність полягає в тому, що для англійської мови латинські кальки є первинним надбанням, яке почало функціонувати протягом багатьох століть, а в українській мові значна частина кальок є вторинними запозиченнями через західноєвропейські мови.

Це також прослідковується і в семантичних запозиченнях, де слова змінюють або розширюють значення. В англійській: *office, colony, virtue, genius, sanctuary, focus, index, formula, status*. В українській: *аудиторія, кампанія, редакція, платформа, формат, проєкт, експерт, маніпуляція, пропаганда, дебати*. Відмінність в тому, що англійська частіше сама формує нові значення, тоді як українська запозичує вже готовими. Наприклад: *платформа* (інтернет-ресурс), *аудиторія* (юзери), *кампанія* (піар-заходи), *редакція* (колектив), *формат* (тип передачі), *трансляція* (ефір), *експерт* (аналітик), *проєкт* (план дій), *пропаганда* (нав'язування ідей).

Наступний критерій – ступінь адаптації та асиміляції латинських елементів. Спільною рисою повністю адаптованих слів є втрачання відчуття іншомовності. В англійській: *fact, case, modern, animal, part, form, act, note, space, lin*. В українській: *школа, календар, папір, машина, карта, камера, капітан, цегла, оцет, цибуля*. Відмінність полягає в тому, що англійські слова повністю втратили будь-які зовнішні ознаки іншомовності, а українські характеризуються як запозичені через нетиповий фонетичний склад та звукосполучення.

Для частково адаптованих спільною рисою є постійне вживання в медіатекстах зі збереженням ознак мови-джерела. В англійській: *alumnus* (множина *alumni*), *fungus* (*fungi*), *cactus* (*cacti*), *nucleus* (*nuclei*), *stimulus* (*stimuli*), *syllabus* (*syllabi*), *larva* (*larvae*), *vertebra* (*vertebrae*), *matrix* (*matrices*), *appendix* (*appendices*), *datum* (*data*), *stratum* (*strata*), *criterion* (*criteria*), *index* (*indices*) та *vortex* (*vortices*). В українській: *документ* (від лат. *documentum*), *вектор* (від лат. *vector*), *студент* (від лат. *studens*), *президент* (від лат. *praesidens*), *декан* (від лат. *decanus*), *екзамен* (від лат. *examen*), *прогрес* (від лат. *progressus*), *культура* (від лат. *cultura*), *нація* (від лат. *natio*), *структура* (від лат. *structura*), *сектор* (від лат. *sector*), *фактор* (від лат. *factor*), *інститут* (від лат. *institutum*), *диктатор* (від лат. *dictator*) та *цензор* (від лат. *ensor*). Різниця лише в граматиці. Англійська мова зберігає латинські закінчення. Наприклад, запозичені слова мають характерне закінчення на «-і», «-ає», «-а», «-ісес» замість стандартного закінчення «ес». В той же час українська мова повністю «підлаштовує» латинську граматику під власну відмінкову систему. Латинізми утворюють форми множини або родового відмінка за нормами української мови, залишаючи лише зовнішні ознаки іншомовності (закінчення «-и», «-і», «-а»).

У неадаптованих запозичень спільним є те, що в обох мовах журналісти залучають їх до медіатексту для надання більш офіційного або юридичного статусу. В англійській: *inter alia* (між іншим), *alter ego* (інше я), *in toto* (в цілому), *per se* (саме по собі), *prima facie* (на перший погляд), *post factum* (після події), *bona fide* (добросовісно), *de facto* (фактично), *de jure* (юридично), *status quo* (існуючий стан). В українській: *де-факто, де-юре, статус-кво, персона нон грата, альтер еґо, вето, консенсус, меморандум, пріоритет, постфактум*. Відмінність лише в тому, що в англійських публікаціях вирази пишуться в оригіналі, що є природним для англійського алфавіту. А в українській мові для швидкості сприйняття журналісти змушені транслітерувати вирази кирилицею.

Наостанок слід порівняти запозичення за шляхом проникнення. Спільним для прямих запозичень є утворення фундаменту для офіційного та суспільно-політичного мовлення. В англійській: *major, minor, senior, junior, superior, inferior, prior, interior, exterior, ulterior, maximum, minimum, vector, doctor, rector*. В українській

мові: конституція, адміністрація, делегація, факультет, республіка, декрет, юстиція, експеримент, експерт, інспекція, диктатура, прокуратура, легалізація, імпичмент та президія. Відмінність в тому, що в англomовному дискурсі латинські запозичення стали загальноновживаними, а в українській запозичення залишаються в публіцистичному та офіційно-діловому стилі і майже не використовуються в повсякденності.

Спільним у опосередкованих запозичень є історія, оскільки це показує культурні взаємозв'язки. В англійську мову латинізма масово почали проникати через французьку: *liberty, excellence, charity, poverty, honour, courage, dignity, parliament, army, royal, justice, chance, estate, marriage, country*. В українську – через польську, німецьку чи французьку мови: *апеляція, квадрат, тенденція, інтелегенція, канцелярія, лекція, петиція, позиція, традиція, цивілізація, корона, пляшка, костел, крейда та карета*. Відмінність лише в масштабах та наслідках цього процесу для кожної мови. В англійській французька мова настільки сильно вплинула, що повністю змінила словниковий склад, утворивши більше половини лексики сучасних мас-медіа. В українській опосередковані запозичення через польську мову залишилися лише термінам, що обслуговують конкретні сфери.

Таким чином, порівняльний аналіз наочно доводить, що попри спільне призначення латинізмів у медіатекстах, їхня структурна поведінка, ступень асиміляції та історія розвитку в англійській та українській мові показують як спільні риси, так і розбіжності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження дало змогу встановити, що латинські запозичення є важливим складником словникового складу як англійської, так і української мов та відіграють суттєву роль у розвитку їхніх лексичних систем. Порівняльний аналіз засвідчив, що, незважаючи на спільне джерело походження, процеси проникнення, адаптації та функціонування латинізмів у цих мовах мають як спільні риси, так і істотні відмінності. Визначено, що в англійській мові значна частина латинських запозичень зберегла первинні графічні та словотвірні особливості, тоді як в українській мові вони зазнали більш глибокої фонетичної, граматичної та семантичної адаптації відповідно до норм національної мовної системи.

У ході дослідження охарактеризовано основні типи латинських запозичень, проаналізовано шляхи їх проникнення до англійської й української мов, визначено ступені мовної адаптації та особливості функціонування в сучасному медіадискурсі. Встановлено, що латинізмами активно використовуються в науковому, юридичному, медичному, суспільно-політичному та публіцистичному мовленні, забезпечуючи точність, лаконічність, термінологічну однозначність і високий рівень стандартизації комунікації. Порівняльний аналіз також підтвердив, що латинська мова продовжує залишатися важливим джерелом поповнення словникового складу обох мов, насамперед у сфері міжнародної термінології.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у поглибленому вивченні функціонування латинських запозичень у різних типах дискурсу, аналізі їхніх перекладацьких відповідників в англійській та українській мовах, дослідженні сучасних тенденцій засвоєння латинської термінології в умовах цифрової комунікації, а також у розширенні порівняльних досліджень із залученням інших європейських мов для встановлення спільних закономірностей розвитку запозиченої лексики.

Література

1. 24 Канал. Бізнес новини. URL: https://24tv.ua/business/aktualni-novini_tag8647/ (дата звернення 16.06.2026)
2. Останні новини України та світу. URL <https://nv.ua/ukr/allnews.html> (дата звернення 16.06.2026)
3. ТСН. Новини України та світу. URL: <https://tsn.ua/> (дата звернення 16.06.2026)
4. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/> (дата звернення 23.06.2026)
5. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/> (дата звернення 23.06.2026)

References

1. 24 Kanal. Biznes novyny [24 channel. Business news]. Retrieved June 16, 2026 from: https://24tv.ua/business/aktualni-novini_tag8647/ [in Ukrainian]
2. Ostanni novyny Ukrainy ta svitu [Latest News from Ukraine and Around the World]. Retrieved June 16, 2026 from: <https://nv.ua/ukr/allnews.html> [in Ukrainian]
3. TSN. Novyny Ukrainy ta svitu [TSN. News from Ukraine and around the world]. Retrieved June 16, 2026 from: <https://tsn.ua/> [in Ukrainian]
4. BBC News. Retrieved June 23, 2026 from: <https://www.bbc.com/> [in English]
5. CNN. Retrieved June 23, 2026 from: <https://edition.cnn.com/> [in English]